

میزگرد آموزش جغرافیا برنامه های جدید آموزش جغرافیا و نقش مجله رشد آموزش جغرافیا



خانم فیاضی:

من درباره ارزشیابی کتاب جغرافیای سال اول دبیرستان بیشتر صحبت می کنم. فعالیت هایی که در کتاب عنوان شده نسبتاً زیاد است، ما اگر بیائیم به این فعالیتها اهمیت بدهیم، باید از نظر ارزشیابی، دانش آموز مطمئن باشد که نمره ای که می خواهد از فعالیتهای کلاس بگیرد این نمره به عنوان نمره پایان ترم هم مطرح است ولی اگر مطمئن باشد که فعالیتی را که انجام می دهد حالا یک کار عملی است و گروهی می خواهند انجام بدهند و در پایان ترم ارزش یابی دیگری انجام نمی شود این برایش خیلی اهمیت دارد و با ذوق و شوق بیشتری به طرفش میرود. از این نظر اگر به این فعالیتها ارزش داده شود و از نظر ارزشیابی نمره پایان ترم دیگری وجود نداشته باشد همین کارهایی که به عنوان کارهای عملی در سر کلاس به صورت گروهی یا انفرادی انجام می دهد بها داده شود خیلی مهم است و هیچ مسئله ای نیست اگر زیاد هم باشد. ما می توانیم اینها را در کلاس انجام دهیم و مشکلی از این نظر نخواهیم داشت. اما اگر اینها را بخواهیم انجام بدهیم و در کنارش هم بگوئیم ما به عنوان نمره پایان ترم یک ارزش یابی دیگری هم باید داشته باشیم و شما باید این کتاب را حفظ کنید و آخر ترم یک امتحان هم به صورت کتبی می گیریم این می تواند برای دانش آموز مشکلی ایجاد نکند و او را در حالی قرار بدهد که با ذوق و شوق قبلی نگاه نکند به آنها و خیلی سرسری از آنها بگذرد و آن فعالیتی که معلم از او می خواهد دقت لازم را نداشته باشد اگر این بُعد مسئله هم در نظر گرفته شود به نظر من می تواند کار مثبتی باشد.

آقای امیری:

قبلاً باید تشکری کنم از کسانی که شورای برنامه ریزی درسی گروه جغرافیا بودند شاید هم بگوئیم طراحان اولیه چنین کتابی بودند که خوب بخش اعظمی از آن شورا هم دوستان تیم تألیف هستند.

(قسمت دوم)

مقدمه:

در جریان برگزاری دوره تربیت مدرس کتاب درسی جغرافیا (۱) که برای سال اول دبیرستانها در سال تحصیلی آینده تألیف شده است، فرصتی فراهم آمد تا برخی از شرکت کنندگان این دوره را که از استانهای مختلف کشور در ایلام گرد آمده بودند به میزگردی دعوت کنیم که عنوان آن برنامه های جدید آموزش جغرافیا و نقش مجله رشد آموزش جغرافیا در این برنامه ها بود.

این میزگرد حدود دو ساعت به طول انجامید و مجله رشد آموزش جغرافیا ضمن تشکر از شرکت کنندگان آن، از عوامل اجرایی و رئیس محترم مرکز تربیت دبیر و مرکز آموزش عالی ضمن خدمت فرهنگیان شهید مدرس ایلام که نهایت همکاری را در برگزاری میزگرد انجام دادند تشکر می کند.

هم چنین تشکر می‌کنم از دوستان تیم تألیف که واقعاً با یک صبر و حوصله خاصی دایرة المعارفی را که از دهه پنجاه به این طرف ترجمه شده و دوستان مطالعه می‌کردند تغییر می‌دهند از دستاوردهای مهم این تحول که در غالب کتاب جغرافی شکل زنده کردن جغرافیا به عنوان یک علم و جانداختن آن در جامعه علمی شده است شاید هم دوستان عزیزی که تدریس می‌کنند با این مسئله درگیر هستند که غالب همکارانی که ساعت درسی شان پر نمی‌شد جغرافیا را برایشان در نظر می‌گرفتند مخصوصاً در مقطع راهنمایی و ابتدائی که باعث می‌شد جغرافیا از آن اهمیت و علمی بودن خود پایین بیاید. من چند امتیاز را برای این کتاب در نظر گرفته‌ام که خدمتان عرض می‌کنم:

از جمله امتیازی که این کتاب دارد زنده و نو بودن این کتاب است چه از نظر محتوا و چه از نظر تصاویر و شکل دیگر بها دادن به دانش‌آموزان به عنوان نیروی جوان متفکر و آماده کردن آنان برای برخورد با مسائل محیط خودشان که همان محیط جغرافیایی است. امتیاز سوم این کتاب تقسیم‌بندی منطقی سرفصلهای این کتاب است که متناسب با گرایش‌های طبیعی و انسانی که ما در گذشته که غالباً جغرافیا را در ویژگیهای طبیعی خلاصه می‌کردیم و بهای کمتری به ویژگیهای انسانی میدادیم که خوشبختانه در برنامه ریزی اخیر در غالب جغرافیا ۱ تا ۴ می‌بینیم که در این تقسیم‌بندی حداقل رعایت شده از ویژگیهای بعدی این کتاب یک مبحثی است که من کمتر در کتابهای درسی دیدم و آن طرح مباحث گردشگری است چه در ایران و چه در جهان که خوب نیاز بود که این هم مطرح شود که خوشبختانه در این کتاب به آن توجه شده و مبحث دیگری تحت عنوان توسعه پایدار. من فکر می‌کنم اکنون راحت‌تر بتوانیم مفاهیم سیاسی امروز را به بچه‌هایمان آموزش بدهیم.

امتیازات دیگری این کتاب دارد بنده نمی‌خواهم از آنها ذکر می‌شود اما یک مشکل اینجا هست که احساس می‌شود به عنوان کسیکه تدریس می‌کند مدام در مقاطع دبیرستان با آن روبرو باشد آن حجم کتاب است. اگر ما نمی‌توانیم حجم کتاب را کاهش بدهیم قطعاً دبیر روی میز خواهد نشست و به دانش‌آموز می‌گوید که از رو بخوان و سؤالات مهم را بگوئیم و برویم جلو. واقعاً من خودم باید از یک طرف از مؤلفین دفاع کنم عزیزان چندین سال است که با تمام وجود به این نگرش که به آن ایمان داشتند حرکت کردند با کمترین بهره مالی. می‌بینیم که اینها رفتند جلو و واقعاً محدودده‌ای را شکستند که شکستن آن خیلی مشکل بود من واقعاً به این اعتقاد داشتم که شکستن این حصار که دور جغرافیا را گرفته با این تفکرات بسته که چه در دانشگاه و چه در آموزش و پرورش حاکم بود قطعاً چنین تحولی با مشکلات جدی روبرو بود که اینها مرهون همین ترکیب می‌بینیم. فقط تقاضای من اینست که برای آن که واقعاً ارزش این کتاب از بین نرود و جداً حرمت کتاب حداقل حفظ شود سعی کنید محتوایش حداقل حجم آن کمتر شود.

آقای سرتیپی:

من به دو مورد خیلی خلاصه اشاره می‌کنم یکی از مواردی که به نظر من می‌رسد مورد بسیار مهمی است، که از جمله امتیازات کتاب می‌باشد موضوعاتی است که در این کتاب مطرح شده و دانش‌آموز با این سطح معلوماتی که دارد می‌تواند در زندگی روزمره اش به نوعی استفاده بکند مثلاً در بحث منابع آب که عنوان شده از آن جایی که حالا کشور ما هم در منطقه نسبتاً خشکی واقع شده با محدودیت منابع آب مواجه است و حتی چگونگی استفاده از آن منابعی که در اختیار داریم به نوعی می‌تواند اولاً به دانش‌آموز برساند که یا به نوعی زنگ خطری باشد که دانش‌آموز در این سنی که هست به نوعی در جهت استفاده بهینه از این منابع کوشا باشد. البته یک مورد دیگر هم هست که به نظر میرسد در ظاهر ارتباط منطقی بین فصول مختلف در این کتاب وجود ندارد. البته باید این ارتباط را در چگونگی تدریس آن درک کرد.

خانم قزوینی:

با تشکر از زحمات بی‌شائبه استادان و مسئولین محترم دفتر گروه تألیف و برنامه‌ریزی درسی کتاب جغرافیا (۱) جدید التألیف ضمن گستردگی، عمق، حجم فراوان مطالبی شیرین و ملموس برای گفتن دارد در واقع این کتاب با آرمانها و ایده‌های کشور اسلامی مان هماهنگ است. به نظرم این کتاب هدفی را دنبال می‌کند که همان پیوند با زندگی است همان مفهومی که جغرافیا تمام حرفها نیست ولی هیچ حرفی بدون جغرافیا کامل نیست چرا که کتاب‌های جغرافیایی سالهای گذشته مجموعه پریشانی از کلمات و مفاهیم و جملاتی درهم بود که هیچگونه ارتباطی با دانش‌آموز نداشت بقول سپهری: مخاطب کتاب خود کتاب بود که می‌باید آنرا حفظ نمود و کورکورانه به حافظه سپرد، کتاب پروانه خشک و لای کتاب بود و کتاب با دانش‌آموز قهر بود. معلم جغرافیا چاره‌ای نداشت که در شروع کار جغرافیا را با ارزشهای اخلاقی پیوند دهد و عنوان نماید که خدا را بخوان و هستی را دریاب. جغرافیا را در قالب یک کل بیان کند و مفهوم ارتباط و پیوستگی اجزاء با محیط تحت عنوان پلاک، کوچه، خیابان، شهر، استان، کشور، قاره، کره زمین، منظومه شمسی، کهکشان راه شیری خلاصه ارتباط انسان با زمین و زمین را در کل تصویر نماید.

ایمان به کار و امیدی که مسئولین این دوره آموزشی در ما ایجاد کردند امیدوارمان می‌سازد که با وجود نابسامانیها و کاستیهای که در محل خدمتمان وجود دارد با توانی بیشتر و جهت یافته‌تر ما را بسوی اهداف سوق داده بخصوص طرح استفاده از رسانه‌های گروهی (بریده‌جراید)، بازدید علمی، مشاهده فیلم در این دوره فرصتی بود که فعالیتهای به هدف نرسیده ما را جهت دهد.

پیشنهاد می‌شود این کتاب در ۳ تا ۴ واحد درسی ارائه شود یا





نصف گردد و مطالب ساده تر در کلاس اول با عنوان جغرافیا (۱) و قسمت دوم کتاب با جغرافیای استان تحت عنوان جغرافیای (۱) تدریس شود. ارائه پیشنهادها و راه حلها زمانی میسر خواهد بود که حداقل یکسال این کتاب را آموزش داده و عملاً به راهکارهای درستی دست یافت. به نظر می رسد به عنوان مدرس جغرافیا و ایجاد مهارت های آموزشی جهت انتقال بعد از اجرای این دوره راه درازی در پیش رو داریم که مستلزم همکاری و مساعدتیم. بدان امید که جغرافیا جایگاه واقعی خود را در جامعه پیدا کند و با پژوهشهای بنیادی و عمقی که در حال شکل گرفتن است پایه های علمی کشورمان را تقویت و تحکیم نماید.

خانم صابری:

تشکر می کنم واقعاً از کسانی که زحمت کشیدند و این کتاب را نوشتند اگر امکان دارد این کتاب به دو کتاب تقسیم شود که یکی مشکلات و مسائل جهانی و یکی مسئله ایران را مطرح کند مثلاً هر بخشی که داریم هم مسائل جهان باشد و هم ایران. این خودش در واقع به کم شدن حجم کتاب کمک می کند. دیگر این که ما یک هدف داریم که مسائل جغرافیایی را به دانش آموزان بیاموزیم ما باید بدانیم که چه دیدی به دانش آموزان می دهیم؟ یعنی اینکه من احساس می کنم بیشتر دیدی که تا به حال به دانش آموزان داده شده یک دید یأس آمیز است مثلاً دانش آموز در این دنیای که زندگی می کند دود خفیه اش می کند، خاک زیرپایش هم آلوده است، شهرهای بزرگ مشکلات حاد دارند، رشد جمعیت خیلی زیاد است و گرسنگی و سوء تغذیه وجود دارد. بنابراین اگر مقداری هم از پیشرفت ها و مسائل مثبت هم صحبت بشود شاید خیلی بهتر باشد.

خانم فلاحیان:

من ضمن این که انتظار داشتم یک بررسی عمیق تری از کتاب میکردند و بعد فکر کردم شاید چون کتاب در یک فرصت خیلی سریع و خیلی کوتاه مدت به شکل یک فیلم خام مونتاژ نشده بدست همکاران رسیده باعث شده که بیشتر انتقادات به حجم کتاب برگردد.

اما من می خواهم به چند نکته اشاره بکنم: اول اینکه در برنامه ریزی درس جغرافیا این کتاب دارای برنامه است و این قدم یک گام مثبت محسوب می شود چون در گذشته در اکثر کتابها منجمله کتابهای جغرافیا رسم بر این بود که متن هایی را از کتاب درسی سایر کشورها و از کتاب هایی که اساتید دانشگاه نوشته بودند به عنوان متن درسی که دانش آموز باید مورد استفاده قرار بدهد تدوین میکردند. اما در برنامه درسی کنونی برنامه جامعی برای دوره های ابتدایی راهنمایی دبیرستان وجود دارد که در آن اهداف، محتوا، رویکرد و روشها معلوم و مشخص است این یک مسئله بسیار مهم است که این برنامه به طور کامل به اجرا در بیاید شاید ما متوجه بشویم که چه گام مثبتی برداشته شده دوم اینکه برای اولین بار است که در کتب درس جغرافیا در ایران فقط به حیطه دانش و اطلاعات توجه نشده و به حیطه مهارتها و تا اندازه ای ارزش ها هم بها داده شده است. سوم اینکه این کتاب دارای راهنمای معلم است و کتاب های سابق ما هیچکدام راهنمای معلم نداشتند. چهارم اینکه سعی شده از انواع شیوه ها برای جذب دانش آموزان در ایجاد انگیزه لازم استفاده شود. از عکس، کاریکاتور، نقاشی، بریده جراید و امثال آن. البته ما در کتابمان مشکلاتی هم داریم یعنی در اجرا مشکلاتی داریم ضمن اینکه مشکلات مربوط به حجم کتاب البته حل خواهد شد و کلاً این کتاب مورد بازنگری قرار خواهد گرفت. اما به دو مشکل دیگری اشاره کردند یکی اینکه ارتباط منطقی بین فصول وجود ندارد و دیگر اینکه کتاب با یک رویکرد نوشته شده و موضوع محور است. من نمی دانم منظورشان از اینکه ارتباط منطقی وجود دارد یا نه یعنی چه. در یک رویکرد موضوع محور، ما موضوعات را برمی داریم و سپس آنها را در مکانها مورد بررسی قرار می دهیم و لازم نیست که این موضوعات با همدیگر ارتباط داشته باشند. مهمترین موضوعاتی را که جهان امروز با آن مواجه است و به خصوص موضوعاتی مثل بیابانها و آب که موضوعات خاص ایران است با این نگرش در شورای برنامه ریزی انتخاب شده دوم آنکه خانم صابری فرموده بودند که ما بهتر است این کتاب را به دو بخش جدا تقسیم کنیم یک قسمت را جهان بگذاریم و قسمت دیگر را ایران بگذاریم درست است. الان در آموزش جغرافیا در جهان امروز به این شکل است موازنه مقیاس یک مسئله مهم است یعنی دانش آموزان باید بتوانند تعمیم بدهند آن مسائلی را که در سطح جهان مطرح است ببینند نیروها چگونه عمل می کنند در ناحیه موردنظر و این قبلاً هم عنوان شده بود. ما یک مسئله را در الگوهای جهانی مورد بررسی قرار می دهیم اگر بشود در مقیاس قاره ای و سپس در کشور خودمان یعنی در سطح ملی و سطح ناحیه در استان مورد توجه قرار می گیرد. به هر حال من فقط یک نکته را می توانم بگویم و آن اینست که آقای ملک عباسی فرمودند مشکلات را باید حل بکنیم من می گویم که این تحول نیاز به یک حمایت فعال دارد و حمایتش هم یعنی کار و تلاش. یعنی همکاران ما واقعاً باید کار بکنند، تلاش

بکنند، پیشنهادهایی بدهند که پیشنهادهای سازنده ای هستند مسلماً و راهکارهایی بیابند و اگر می خواهند چیزی که سالها از آن گلسه و شکایت داشتند به عنوان جغرافیای سستی و مجموعه خصیصه های منفی که وجود داشت. اگر می خواهند در ایران تحولی پیدا بشود باید کمک و حمایت بکنند بیشتر از آن و این کمک و حمایت با کار و تلاش توأم خواهند بود.

آقای محمدی:

با عرض معذرت دو یا سه مورد از مطالبی که قبلاً گفته شده فراموش شده شاید یکی دو مورد از چیزهایی که الان خدمتتان می گویم یک مقدار بلند پروازانه باشد ولی اگر بخواهیم موفق باشیم در کارمان باید همه جانبه به مسائل نگاه کنیم. به نظر خود من اگر با این روش، اینکه در کلاس کار گروهی داشته باشیم با بچه ها کار بکنیم فعالیت بکنیم بچه ها فعال باشند با این میزان حجم دانش آموزانی که ما در کلاسها داریم یک مقدار مشکل خواهد بود و حتماً مشکل خواهد بود چه من و چه همه همکارانم با این مطلب دچار مشکل خواهند بود چون حجم دانش آموزانی که داریم حتی هر جلسه ای که بخواهیم هر کدام یک کلمه حرف بزنند مسلماً فرصت نخواهد بود تا اینکه در مورد یک موضوع بخواهیم از هر کدام نظری بخواهیم. باید تعداد دانش آموزان ما در مدارس کمتر باشد تا این مطلب موفق تر باشد مطلب دوم اینکه با وجود اینکه همکاران می فرمایند که حجم کتاب را کم خواهند کرد با همه اینها بالاخره اگر از صد و خرده ای صفحه یک مقداری هم کم شود می شود صد صفحه در کنار این جغرافیای استان را هم داریم و ۲ واحد در سال به نظر من کم خواهد بود از این نظر اگر بخواهیم واقعاً کار بکنیم و اگر بخواهیم کار نکنیم نه چیزی خواهد شد که دلمان می خواهد نه تغییر اساسی خواهد بود نه نتیجه گیری درستی اما اگر بخواهیم کار کنیم و فعالیت شان را بررسی کنیم زمان کم می آوریم.

پیشنهاد سوم که بلند پروازانه تر از پیشنهاد قبلی من است به نظر من ایجاد کارگاه جغرافیا در هر مدرسه است چون جغرافیا یکی از علمهای است که اگر بخواهیم در آن فعالیت درست و حسابی بکنیم بایستی همراه با ابزار کمک آموزشی باشد. نقشه های متعدد، فیلم و بقیه مواردی که نیاز داریم تا یک جغرافیای درست و حسابی و آموزش جغرافیای درست و حسابی داشته باشیم و آن هم کارگاه جغرافیا می خواهد که وسایل را در آنجا قرار دهیم و هر دفعه دچار مشکل نشویم و با وجود آنکه می دانیم در خیلی از مدارس حتی یک نقشه ساده را هم نداریم و می گویم بلند پروازانه به این خاطر است که خودم این اطلاع را دارم که در مدارسی تدریس کردم که اولین نفری بودم که برایشان نقشه خریدم با وجود اینکه چندین سال در آنجا تدریس جغرافیا صورت می گرفت. مطلب دیگری که باید عرض کنم چون جزء مؤلفین کتاب استان هستم می توانم در این مورد صحبتی هم

داشته باشم این است که کتابهای استانی که من دیدم مخصوصاً استان زنجان که دیگر نور اعلی نور شد به جهت اینکه تغییراتی صورت گرفته در سال های متعدد، قزوین مدتی جدا شده و مدتی هم تاکستان جدا شده و تغییراتی مدام صورت گرفته ولی این کتاب باز همان کتاب است. ما آماری داریم در حال حاضر مربوط به سال ۶۵-۶۶ که در آن زمان استان زنجان همراه با قزوین و تاکستان و بقیه بوده هیچکدام از آن آمار نه اطلاعاتش و نه نقشه اش درست نیست اما باید تغییر پیدا کند. در مورد سایر استانها هم من دیدم یا میزان را از نظر کمی خیلی بالا بردند و کیفیت را پایین آوردند و یا کیفیت را همراه با کمیت بالا بردند یعنی هر دو مشکل آفرین است. من با همکارانی که صحبت کردم در تدریسش دچار مشکل بودند به جهت ضیق وقت، مطلب دیگری که می خواستم خدمتتان توضیح بدهم در مورد ارزشیابی ابهاماتی که من در این زمینه داشتم این بود: ۱- آیا ما اصلاً ارزشیابی نهایی در این مورد خواهیم داشت یا نه؟ ۲- دانش آموزان ما و خانواده های آنها عادت به ارزش یابی پایانی دارند خیلی از موارد در سؤالی که در طول ترم انجام می شد با این امید می نشستند که بالاخره سؤال پایانی هم هست آنجا نمره مان را می گیریم.

اگر نخواهد بود برنامه می ریزیم، ما در طول سال نمراتی که می دهیم به فعالتهایی که این دانش آموزان انجام می دهند کارهایی که انجام می دهند بدانند که دقیقاً ارزش خواهد داشت نمره ای که آنجا می گیرند در واقع تعیین کننده است برای طول سال و اینجاست دانش آموز فعالیت خوبی خواهد داشت ولی اگر ما بگوییم ۵ نمره برای فعالتهایی است که در کلاس انجام می دهید و ۱۵ نمره پایان ترم، می گویند ما ۵ نمره را نمی خواهیم و همان ۱۵ نمره را در آخر می گیریم در اینصورت باز دچار مشکل خواهیم شد. مطلب بعدی اینست که کتاب راهنمای معلمی که الان می بینیم خوب هست اهداف جزئی و کلی را گفته و نتیجه ای را که می خواهیم بگیریم گفته ولی یک سری اطلاعات جامعی را در اختیار ما قرار نمی دهد یعنی ما مثلاً خانم فلاحیان که توضیح می دادند در مورد بخش جمعیت مطالبی که در مورد بخش جمعیت در کتاب است با آن چیزهایی که ایشان فرمودند خیلی تفاوت دارد یعنی ایشان با کیفیت بسیار بالا عالی توضیح دادند و در این کتاب خیلی کم است ما این مطالب با کیفیت بالا را باید در کتاب داشته باشیم که معلم وقتی کتاب را می خواند این مطالب را داشته باشد و در دسترس او باشد تا بتواند استفاده بکند یا منابعی را ذکر کنیم که کتابی که نوشتیم از چه منابعی است که ناچار از آن منابع استفاده بکنیم یا حالا اطلاعات جامع تر به عنوان آن کتاب راهنما باشد.

خانم کامل:

من معتقدم که حجم کتاب سنگین است و بهتر است یک مبحث را منتقل کنند به سال دیگر. حقیقتاً مطالب خیلی جالب جمع آوری

شده و اینکه بیابیم کتاب را کمی فشرده تر بکنیم معلم مجبور می شود که تندتر از مطلب رد شود و جا نيفتاده مطلب را ادا بکند و برود و بخاطر این، آن اهدافی که از پیش تعیین شده و این مطالب برایش در نظر گرفته شده بود به آن اهداف ممکن است نرسیم. مباحثی مثل گردشگری اگر منتقل شود به سال های بالاتر که بچه یک مقدار رشد بیشتری می کند هم از لحاظ جسمی و هم از لحاظ عقلی و خیلسی مسائل دیگر شاید بهتر باشد یا اینکه ما بیابیم جدا کنیم آن قسمت را که در مورد ایران است از قسمت جهان. من فکر می کنم که قرار دادن این دو تا در کنار هم دانش آموز را وادار به فکر کردن در این مورد می کند که جایگاه کشور خودش را نسبت به سایر کشورها و سایر نقاط جهان بداند و یک مقایسه ای بکند حتی برای خودش یک برنامه ای برای آینده اش ترسیم بکند یا توانایی کشور خودش را با آنها مقایسه کند. فقط این نیست بلکه من احساس می کنم ساعاتش کم است با توجه به اینکه فقط همان دو واحد را برایش در نظر گرفتند و واحدی دیگری به آن تعلق نمی گیرد این مطالب که واقعاً خیلی متناسب و به جاست انتقال پیدا بکند به سال های بالاتر.

آقای ملک عباسی:

من یک اشاره ای دارم به سطح کتاب که می گویند پایین آمده است به نظر می آید خیلی از دوستانی که آمدند اینجا انتظار داشتند با یک برنامه دانش افزایی روبرو شوند که آخرین مسائل جغرافیایی، نظریات دانشمندان در مورد مشکلات جغرافیا و محیط زیست و غیره را بشنوند و یا اینها را در کتاب جدید ببینند، ولی ظاهراً می بینند که مطالب یک مقداری عادی طرح شده، البته خیلی عادی نیست برای اینکه ما خیلی عادی برایتان بیان کرده ایم ما که به عنوان مؤلف عمل کرده ایم سطحش را متناسب بیان نکردیم و به نظر می آید که سطح کتاب و مطالب معمولی است در حالیکه اینگونه نیست. اگر هم اینگونه باشد باید به هدف این کتاب و هدف این نگرش که موجش در برنامه ریزی وزیده توجه بکنیم و آن اینکه از علوم می خواهیم استفاده بکنیم که دانش آموزان را به مرحله تفکر برسانیم و آنها به مرحله ارائه فکر و نظر برسند به مرحله ای برسند که در واقع بتوانند از اطلاعات برای

حل مشکلات استفاده کنند و این قبیل کارها، در گذشته اینگونه نبود. نکته دوم که فکر می کنم بد نیست دوستان به آن توجه داشته باشند اینست که شما تا چند روز دیگر اینجا را ترک خواهید کرد با کوهی از مشکلات. اما بد نیست دو تالیست تهیه بکنید اول برای اجرای کلاس درس که با همکارانتان در طول سال خواهید داشت شما چه باید بکنید مشکلاتی که با این معلمین خواهید داشت چیست؟ فرض کنید معلمان پرتوقع، معلمانی که فشار می آورند و اعتراض می کنند به حجم کتاب راجع به تک تک اعتراضات و مشکلات و موانعی که برای تشکیل این کلاس ها و همچنین برای اجرای این کلاسها به نظرتان می رسد لیست کنید و برایش یک جواب پیدا بکنید. نکته دوم تصور کنید که سال آینده همین موقع ما بالاخره این کتاب را با جرح و تعدیل هایی که خواهد شد در کلاس برای دانش آموزان بخواهیم تدریس بکنیم، آن هم برای خودش مشکلاتی دارد به قول آقای محمدی با مدیر و یا منطقه مشکل دارید با خود دانش آموز، ارزشیابی آن مشکل دارد برای آن هم من تصور می کنم لیست دیگری نیاز است که تهیه کنید و برای تک تک آنها راه حلی پیدا کنید. ما هم به عنوان اینکه همکار شما هستیم در این زمینه می توانیم مفید باشیم انشاءالله حتماً با ما تماس بگیرید ما را در جریان کارهایتان قرار بدهید و خود ما هم مثل شما بدانید که در کلاس خواهیم رفت و این کلاسها را اداره خواهیم کرد به هر حال چون هدف مشترک و مشکلات مشترک داریم ارتباط داشتن با همدیگر در این زمینه می تواند مؤثر باشد.

آقای چوبینه:

من می خواهم تشکری بکنم از همکارانی که تا این موقع با همه خستگی که از یک روز پرتلاش در آموزش این دوره داشتند تحمل می فرمایند و نظر می دهند و واقعاً جای سپاس و قدردانی از همه همکاران دارد به نظرم می آید به عنوان آخرین نفری که باید صحبت کنم بد نیست یک اشاره ای بکنم به نکاتی که در مجموع دوستان ارائه نمودند یادآوری به جا و به موقع کردند جناب امیری در مورد معرفی اعضای شورای برنامه ریزی گروه جغرافیا به جز دوستانی که حاضر هستند از جمله دکتر شایان، خانم مقیمی، آقای امیری، خانم فلاحیان و بنده بقیه اعضای شورای برنامه ریزی که حاضر نیستند عبارتند از: جناب آقای دکتر علیجانی، آقای مقصدی از کارشناسان برنامه ریزی و سرکار خانم آزاده که به هر حال یکی دو سال گذشته در تهیه راهنمای برنامه درسی جغرافیا و راهنمای برنامه درسی جغرافیا (۱) زحمت کشیده اند از این فرصت استفاده می کنم از همکارانم تشکر می کنم در دفتر برنامه ریزی و به خصوص در تیم تألیف که در یک سال گذشته علی رغم همه سختیهایی که چنین کاری همراه دارد علی رغم همه مشکلات که من به عنوان مسؤل گروه جغرافیا برای این عزیزان فراهم کردم از جهت فشاری که ناچار بودم به آنها بیاورم از بابت آماده نبودن بخشهای خودشان در زمان مقرر و



در این بین یک سری توهماتی که شاید پیش آمده باشد در اینجا استفاده بکنم و تشکر بکنم از دوستان و عزیزانی که واقعاً حق مطلب را در زمینه همکاری و مروت و دوستی تمام کردند. یکی دو نکته به عنوان جمع بندی خدمت عزیزان عرض می‌کنم: بحث مربوط به حجم کتاب و غلظت محتوا را ما هم به آن معتقدیم و قبل از اینکه این میزگرد را تشکیل بدهیم به آن رسیده بودیم و انتظار هم همین بود که دوستان با نکته سنجی و تیزبینی تک تک موارد را بفرمایند و بحمدالله هم همینطور شد و ما استفاده کردیم، به نظر می‌آید از مجموعه مباحثی که از عزیزان شنیدم که یک دل‌نگرانی که مسلماً این دل‌نگرانی از سر تعهد و دلسوزی است که نسبت به حرفه خودمان داریم، آن هم این که ممکن است روح کتابی که ما تألیف کردیم روحی اضطراب‌زا و مأیوس‌کننده باشد که انشاءالله باید به این نکته هم حتماً عنایت کنیم چون ما نه این حق را داریم و نه چنین کاری صلاح ماست که برای بچه‌ها و برای نسل‌های آینده از حالا دل‌نگرانی و اضطراب فراهم بکنیم تمام سعی ما باید بر این باشد که آنها را برای زندگی بهتر از زندگی خودمان برای نسل‌های آینده آماده بکنیم که اگر غیر از این باشد ممکن است کاری که بر عهده ما گذاشتند کوتاهی کرده باشیم.

اشاره فرموده بودند از دوستان که اطلاعات جامع از هر درس در کتاب راهنمای تدریس بگنجانیم که من فکر می‌کنم در انتهای راهنمای تدریس فهرست منابعی که برای مطالعه بیشتر اشاره شده باشد. عزیزانی در دبیرستانها تدریس می‌فرمایند همه فارغ‌التحصیلان دانشگاهها هستند که با روش‌های تحقیقی و چگونگی کسب اطلاعات بیشتر آشنا هستند با این حال درصدد هستند دوستانی که منابع جانبی هم برای این کتاب فراهم بکنند، انشاءالله به محض آماده شدن یا به شکل مجرد و مجزا چاپ خواهد شد یا به عنوان بخشهایی از مجله رشد جغرافیا در اختیار دوستان قرار خواهد گرفت.

خانم کامل فکر می‌کنم اشاره فرمودند به کسر یک فصل و انتقال آن به سال بعد با توجه به اینکه این کتاب راهنمای برنامه دارد من بعید می‌دانم که نهایتاً به چنین راه حلی بتوانیم برسیم که فصلی یا درسی از این کتاب را کم بکنیم و ما بیشتر باید تأکیدمان روی تعدیل کتاب بکنیم و از نظر غلظت و همین‌طور محتوا. از مجموعه مطالبی که دوستان اشاره کردند به نظرم می‌آید که بد نیست ما مشکلات مربوط به راهنمای برنامه و برنامه آموزشی جغرافیا با کتاب جدید التألیف که در مورد جغرافیا تألیف می‌شود را به دو دسته تقسیم کنیم: بخشی از مشکلات به مشکلات برنامه‌ای و در واقع به مشکلات آموزشی اختصاص پیدا می‌کند و بخشی از مشکلات به بخش اجرا ارتباط پیدا می‌کند. به نظرم می‌آید دوستان وقتی لیست می‌کردند مشکلات را، عمدتاً به مشکلات بخش اجرا از جهت عدم هماهنگی عوامل اجرایی مدرسه، کمبود وسایل کمک آموزشی، کمبود ساعات درسی و مطالبی از این قبیل اشاره کردند که انشاءالله روزی برسد تمام مشکلات برطرف شود ما هم آرزو می‌کنیم جغرافیا جایگاه و پایگاه

واقعی خود را در بین علوم پیدا کند اگر چه این جایگاه وجود دارد و ما سعی مان را می‌کنیم که وظیفه‌ای را که در قبال رشته تحصیلی خودمان داریم به نحو احسن اجرا بکنیم.

آقای شایان:

همچنان که اشاره شد کتاب حاضر جزئی از یک برنامه است یک برنامه مدون و نسبتاً کامل که بسیاری از قسمت‌های آن مشخص و روشن است هنگامیکه می‌خواستیم دست به تألیف این کتاب بزنیم هر چه فشار به ما آوردند که این کار را شروع کنید و بنویسید ما گفتیم که نمی‌توانیم بدون یک نقشه کامل و دقیق ساختمانی در هواخانه بسازیم. بلکه باید بدانیم که زیر پایمان چه خبر است و بعد بالای سر ما چه می‌خواهد باشد باید بدانیم برنامه‌های درسی دوره ابتدایی و راهنمایی چیست و ما هم از آن تغییرات اطلاع داشته باشیم بعد شروع کنیم کتاب اول دوره متوسطه را فراهم کنیم. به همین خاطر برنامه‌ای که ظرف دو یا سه سال در سازمان پژوهش و برنامه ریزی مطرح بود تحت عنوان درس مطالعات اجتماعی به جریان افتاد و با سرعت بیشتری جلو رفت تا برنامه دوره ابتدایی مشخص شده و معلوم شود در آن سالها دانش‌آموزان ما چه چیزهایی را خواهند خواند و بعد برای دوره راهنمایی هم برنامه‌ای مدون شد از طرف گروه جغرافیا که دانش‌آموزی که به دوره راهنمایی می‌آید بعد از خواندن آن مطالب که مال دوره ابتدایی است حالا طی سه سال دوره راهنمایی چه می‌خواهد مطالعه کند؟ هنگامیکه این نقشه اولیه دوره ابتدایی و راهنمایی تهیه شد آن وقت بود که دوستان ما قبول کردند که حالا بروند سراغ دوره متوسطه و گرنه برنامه ریزی کردن بدون آنکه آدم بداند که از قبل چه پیشینه‌ای وجود دارد و این دانش‌آموزانی که به دستش میرسند چه مطالبی را فرا گرفته‌اند مسلم است که یک برنامه‌ای است که از اول محکوم به شکست و فناست. برنامه‌های دوره ابتدایی و راهنمایی تهیه شد سپس دوستان ما شورای خودشان را تشکیل دادند برای دوره متوسطه و بیش از ۶۰ جلسه افراد شورای برنامه ریزی جغرافیای مقطع متوسطه دور هم نشستند که شاید بیش از ۱۴۰ یا ۱۵۰ ساعت طول کشیده باشد و بین ۸ تا ۱۱ نفر در این جلسات شرکت داشتند و علاوه بر آن یک کمیته‌های فرعی هم تشکیل می‌شد که آنها هم ساعت‌ها کار میکردند. اینها همه کارشناسانی بودند که می‌خواستند نقشه کتاب را بریزند نه اینکه کتاب بنویسند. وقتی که برنامه فراهم شد و مشخص شد و حتی تا دوره پیش دانشگاهی این گروه پیش رفتند و معلوم کردند که در پیش دانشگاهی چه چیزی خوانده خواهد شد، آن وقت بود که نوبت به تألیف کتاب رسید.

البته قبل از اینکه این کتاب هم تألیف بشود ما یک برنامه اعتبار دادن به این برنامه درسی را داشتیم اعتبار بخشی هم انجام شد و ۳۰ تا ۴۰ نفر از اساتید و صاحب نظران و گروه‌های آموزشی برنامه را خواندند و اصلاح کردند و نظریات خودشان را به ما دادند و نقشه

کار ما اصلاح شد حالا آن موقعی که نقشه را بدست ما دادند و مشخص کردند تازه ما می گشتیم دنبال مهندسین اجرا تیم تالیف مشخص شد برای جغرافیا (۱) و خلاصه بعد از نزدیک به هفت ماه زحمت شاید شبانه روزی کتابی که ملاحظه می فرمائید بیرون آمد.

در گروه های درسی دیگر هم تحولاتی صورت گرفت و آنها هم با موازات جغرافیا به جلو می آیند تا انشاءالله یک برنامه درسی مدون و مشخص و همه گیر اجرا شود نه اینکه فقط درس جغرافیا فعال باشد درس جغرافیا به روز باشد اما سایر درسها عقب بمانند و مانند یک وصله نوری یک لباس کهنه کاملاً خودش را از دور نشان بدهد.

خوشبختانه گروه های دیگر هم با گروه جغرافیا هماهنگ هستند. گروه های فیزیک، علوم، ادبیات، تاریخ و علوم اجتماعی هم وقتی که دیدند جغرافیا همچنین برنامه ای مدون و مشخص فراهم کرده به فکر افتادند و آنها هم فعالیت هایی را دارند انجام می دهند.

در انتهای آن راهنمای برنامه جغرافیا، ما یک صفحاتی داریم تحت عنوان عوامل لازم برای موفقیت برنامه که حدودی شاید ۲۰-۱۰ مورد مشخص شده که اگر برنامه می خواهد موفق شود باید این شرایط برایش مهیا باشد و گرنه از همان ابتدا محکوم به شکست است و بسیاری از مسائلی که دوستان ما مطرح کردند در این جلسه، در داخل همان شرایط موفقیت برنامه پیش بینی شده بوسیله برنامه ریزان آمده است. اگر یافته های جدیدی داشته باشیم آنها را ما دوباره می توانیم به برنامه وارد کنیم چرا که برنامه، برنامه ای انعطاف پذیر است. برنامه ای نیست که دیگر نتوانیم به آن دست بزنیم و اصلاحش کنیم و از یک مدل برنامه ریزی خوب و قابل انعطاف استفاده شده است.

من می خواهم از دوستانی که در جلسه حضور دارند یک سؤال بکنم و سؤال مربوط به مجله رشد آموزش جغرافیاست. برنامه جدیدی در حال طرح و اجرا است و دوستان ممکن است مشکلاتی داشته باشند. آیا فکر می کنید که مجله رشد جغرافیا در فراهم کردن زمینه های اجرای برنامه های جدی جغرافیای دوره متوسطه می تواند چه نقشی را بر عهده بگیرد؟

آقای نژادعباسی

فقط به یک مطلب می خواستم اشاره بکنم در رابطه با مجله رشد بعضی از همکاران در رابطه با منابع صحبت می کنند ما در استان مشکل داریم اگر در این زمینه قسمتی از مجله اختصاص پیدا بکنند چه در مورد جغرافیا (۱) یا مطالبی که در آینده مطرح خواهد شد فکر می کنم مشکل هم حل خواهد شد و دیگر نیاز به منابع هم نخواهد داشت بعد یک اجباری شود که دبیرستانها یا مراکز آموزشی که مشترک مجله بشوند یعنی مجله را بخرند، ما معمولاً نداریم در مدرسه ها حتی مدارس که مشکل مالی ندارند توجه ندارند.

توصیه می کنیم اگر نامه ای نوشته بشود به صورت اداری شاید آموزشگاهها مکلف بشوند که کاری انجام دهند همکاران ما هم که

بی توجه هستند آنها نیز توجه خواهند کرد و مشترک مجله رشد آموزش جغرافیا خواهند شد.

آقای آخوندی:

با تشکر از زحمات کلیه افرادی که در تهیه مجله رشد جغرافیا شرکت دارند. مجله رشد جغرافیا باید کیفیت بالاتری پیدا کند و به عنوان یک مجله ارائه بشود از مشکلات مجله اینست که تیراژ کمی دارد و به موقع به دست همکاران نمی رسد اگر امکان دارد سعی شود لااقل یک نسخه برای سرگروه هر شهرستان فرستاده شود تا همکاران دیگر بتوانند در کتابخانه آن گروه از این مجله استفاده کنند. سعی شود در چاپ های آینده به تغییرات کلیه کتب درسی در سطح راهنمایی و دبیرستان پرداخته شود تا همکاران به تغییرات این کتب آشنا بشوند در این مجلات تا آنجایی که مطالعه داشتیم مقالات بیشتر مربوط به افراد یا گروه خاصی چاپ می شود، حالا نمی دانم سایر متخصصین جغرافیا مقاله ای نمی نویسند یا نسبت به آنها بی توجهی نمی شود.

خانم صابری:

مسئله ای که هست اینست شاید بهتر باشد بیاید مسائل تدریس جغرافیا را به طور ناحیه ای و استانی مطرح بکنید که مثلاً همکارها چه مشکلی دارند حتی این به طور مصاحبه اگر امکانش نیست به صورت بخشنامه از همکاران خواسته شود تا نظراتشان را بنویسند. مسئله دیگر اینست که ترجمه در این مجله بیشتر باید به آن بها داده شود خصوصاً در مورد اطلاعات به روزی که دانش آموز از معلم می خواهد و قتیکه مثلاً ما در مورد آلودگی صحبت می کنیم یا مسئله جمعیت چون آن اطلاعات اصلی در دسترس معلم نیست این بهتر است در مجله مطرح شود از مقالات کاربردی تر استفاده شود و دیگر اینکه یک مقداری هم سعی کنند که فاصله بین دادن یک مقاله تا چاپ آن کمتر باشد و دو سال یک مقاله کمتر نماند.

آقای اویسی:

در ارتباط با مجله رشد جغرافیا این مسئله را می توان مطرح کرد و وظیفه مجله رشد جغرافیا می توان در ایجاد ارتباط بین گروه جغرافیا و دبیران جغرافیا در سرتاسر کشور در زمینه های ذیل باشد. مجله می تواند اطلاعات روز جغرافیایی، مقالات مربوط به جغرافیا و شیوه های نوین در تدریس را برای همکاران معرفی نماید مباحث بیشتری از مجله به نظریات همکاران و دبیران جغرافیا اختصاص پیدا کند همچنین زمینه ای فراهم شود تا همکاران با ارتباط مستمر با مجله مشکلات و مسائل آموزشی جغرافیا با مجله مطرح و مجله نظر کارشناسان ذیربط را به اطلاع همکاران برساند. معرفی همکارانی که در تدریس موفقیت داشتند جالب است و آخر اینکه در دسترس

قرار گرفتن مجله مشکلاتی دارد، به خصوص در مناطق دور افتاده ای مثل استان سیستان و بلوچستان و سایر نواحی محروم کشور انتظار می رود در صورت امکان حداقل یک جلد از مجله به صورت رایگان در اختیار دبیرستانهای مناطق قرار گیرد.

آقای ملک عباسی:

تصور می کنم اطلاع رسانی و تبلیغات و رسالت ابلاغ برنامه ها و پیام های جدید بوسیله مجله رشد آموزش جغرافیا امکان پذیر هست. فقط باید همه دوستان به نوعی این همکاری را داشته باشند که اگر در زمینه ارزش یابی این کتاب و کتاب هایی که در سال های بعد انشاء الله منتشر خواهد شد توصیه ای دارند یا آیین نامه ها باید تغییر بکنند یا امتحان هماهنگ شود و به ذهن ما می رسد و واقعاً دریغ نکنیم و آنرا برای مجله ارسال بکنیم. یا ما در هیئت تحریریه ببینیم چه موضوعاتی محوری مهمی است در ارتباط با روشنگری با این برنامه های جدید، آن محورها را اعلام کنیم و همه همکاران در زمینه روش تدریس، در مورد محتوای کتاب درسی جدید، در مورد ارزشیابی، در مورد مشکلات و موانع راجع به این محورها هم نظر بدهند هم مقاله بدهند و ارائه طریق بکنند. من تصور می کنم در هر حال همه کار و مسئولیت را به دوش هیئت تحریریه نگذاریم، که آنها همه را تهیه بکنند و یا به فکر باشند شما هم به فکر باشید انشاء الله هر مطلبی که به نظر تان رسید در این راستا برای ما بفرستید.

آقای محمدی:

مطلبی که همکاران عزیز فرمودند نظریات کلی در مورد مجله رشد آموزش جغرافیا بود. به نظر من در مورد سؤالی که آقای شایان فرمودند کمتر توجه کردند. آقای شایان اینگونه فرمودند که آیا مجله رشد می تواند در تدریس این کتاب جدید التالیفی که وجود دارد کمک مؤثری به ما بکند؟ صد در صد مشخص است که می تواند به نتایجی جدید که مؤلفین می رسند بپردازد و در مجله آن را عنوان کنند و معلمان به آن دسترسی پیدا بکنند. راهنمایی هایی لازم در مورد چگونگی تدریس در مورد راهکارهایی که این کتاب جدید می تواند برای آینده و کتاب های آینده داشته باشد همه را می شود در این مجله عنوان کرد یک مطلب خیلی جزئی و آن اینکه به نظر خود من نوع کاغذ از نظر کیفیت بسیار پایین است، روی جلد مجله را که نگاه می کنیم بسیار عالی است و آدم خوشش می آید بخرد ولی وسطش را وقتی ورق می زنی نوع کاغذ اصلاً آدم را از ذوق خواندن می اندازد خود من یک چنین حالتی را دارم.

آقای چوبینه:

خیلی تشکر می کنم از دوستانی که نظر دادند و ما را کمک کردند و یک نکته را متذکر شوم در مورد معرفی راهنمای برنامه درسی

جغرافیا که از شماره ۴۸ شروع شده تحت عنوان «آموزش جغرافیا راهی نو با مشکلات» بسیار که انشاء الله دوستان به آن قسمت مقدمه توجه کردند که هر قسمتی که معرفی می شود از همکاران می خواهیم که اگر نظری دارند در این مورد یا در کل مطالبی که ارائه شده برای ما ارسال بکنند که ما هم استفاده بکنیم. اشاره فرمودند به مقالات ترجمه ای که بیشتر باشد سهم آن که این را باید هیئت تحریریه انشاء الله در اولین فرصت به آن بپردازد. اشاره فرمودند به فاصله بین ارائه مقاله و زمان چاپ، من خدمت دوستان عرض می کنم که در اینجا هر مقاله ای که به مجله می رسد ثبت می شود و به ترتیب نوبت و اولویت چاپ می شود. مقالات در زمینه آموزش جغرافیا و کتب درسی جغرافیا خارج از نوبت چاپ می شود و هیچ محدودیت زمانی ندارد. اشاره فرمودند به توجه بیشتر همکاران. من عرض می کنم که این اولین میزگردی است که ما توانستیم شاید بعد از مدت ها برگزار کنیم. شاید هم اولین آنها باشد. آقای شایان بهتر از من میدانند. فکر می کنم جزء محدود میزگردهایی است که همکاران آموزش و پرورشی ما شرکت کردند و در همین جلسه عنایت فرمودید که مصاحبه های کتبی را برای برخی از همکاران که حضور ندارند فراهم کنیم و این مصاحبه ها قرار است به نوبت در مجله چاپ شود ما همکاران مان را به عنوان الگو و نمونه ای از همکارانی که در سطح کشور داریم معرفی خواهیم کرد. اگر عنایت فرموده باشند و دوستان از شماره ۴۰ به بعد یک کادری را در بالای آن خبر قبل از شروع اخبار من نوشتیم که مشخص می کند همکارانی که در سطح کشور هستند فعالیتی در زمینه آموزشی دارند یا وسایل کمک آموزشی ابداع کرده اند، طرح تدریس موفق داشته اند، تجربه بازدید علمی داشته اند و یا هر موضوعی که در زمینه آموزش جغرافیا موفقیتی در آن داشتند جهت انتقال به سایر همکاران و استفاده از تجارب آنها به مجله بفرستند و هیئت تحریریه هم استقبال می کند و حتماً آنها را درج خواهد کرد. به عنوان آخرین مطلب عرض می کنم که باز هم تشکر می کنم و سپاسگزارم که زحمت کشیدید و این مدت طولانی را تحمل فرمودید نظر دادید امیدوارم سال آینده سال پرباری برای شما باشد و ما در میزگرد بعدی که سال آینده خواهیم داشت خبر موفقیت شما را در دوره های ضمن خدمتی که در سطح استانهایتان برگزار می کنید را انشاء الله در مجله مان از طرف شما دریافت کنیم و به نوبت چاپ بکنیم تا همه بدانند این تفکر و این اعتقادی که بوجود آمده برای تحول برنامه های آموزش جغرافیا، حامیان جدید و مدافعان جدیدی هم برای خودش دارد.

آقای شایان

مجدداً از طرف اعضای هیئت تحریریه رشد آموزش جغرافیا و از سوی دفتر انتشارات کمک آموزشی که زحمات تولید فنی و چاپ مجله را متحمل می شوند از کلیه شرکت کنندگان در این میزگرد تشکر می کنم و برای همه آرزوی موفقیت دارم.